

Research Paper

Identifying the Most Important Obstacles to Citizen Participation in the Decision-Making Process of Islamic Councils in Ilam)

Davood Jamini: Assistant Professor, Department of Geomorphology, Faculty of Natural Resources, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran (Part-time Researcher at Kurdistan Studies Institute, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran).

Alireza Jamshidi * Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University, Urmia, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 2022/05/31

Accepted: 2022/09/09

PP: 53-66

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: sustainable urban development, urban management, council, citizen participation, Ilam

Abstract

It is one of the main pillars of respecting citizenship rights and achieving sustainable development, the existence of an acceptable level of citizen participation in various urban affairs, especially urban management. One of the most important dimensions of citizens' participation in the various affairs of cities is their participation in the decision-making process of the city's Islamic councils, which are directly elected by the citizens' votes. The purpose of the present applied research is to predict the level of citizen participation in the decision-making process of the Islamic councils of the city and to identify the most important obstacles to citizen participation in the process, which has been done as a case study in Ilam. The statistical population of the study is 194030 citizens of Ilam city and 384 people have been estimated as a statistical sample using Cochran's formula. The main research tool for collecting field data is a researcher-made questionnaire whose validity and reliability have been finally confirmed by referring to relevant experts and conducting a pre-test ($\alpha = 0.758$). The results showed that despite the unfavorable situation of the level of citizen participation in the decision-making process of councils (with an average of 2.2), there is a high level of willingness of citizens to participate in the decision-making process of councils (with an average of 3.17). The results of factor analysis showed that the five main obstacles to citizen participation in the decision-making process of Islamic councils in Ilam, which were able to explain 79.662% of the variance of the dependent variable, are in order of importance: Specialization of councils, restrictions of laws and regulations and supervision, weak social capital and lack of attention of citizens.

Citation: Jamini, D., & Jamshidi, A. (2024). Identifying the most important obstacles to citizen participation in the decision-making process of Islamic councils in Ilam), *Journal of Research and Urban Planning*, 15(57), 53-66.

DOI: 10.30495/jupm.2024.31791.4334

Extended Abstract

Introduction

During the past decades, despite the increasing academic attention to citizens' participation in urban affairs, evidence shows a significant decrease in various levels of civic, political and institutional participation of citizens. On the one hand, people are interested in participating in local issues that affect their lives, and on the other hand, members of the city administration do not want to involve people in the decision-making process (Mohammadi et al, 2018: 1762). The reduction of public trust and skepticism towards the policies and decision-making of institutions in charge of urban development is one of the main reasons for reducing the level of citizen participation in various urban affairs (Ekman and Amna, 2012: 283). Considering the importance of citizens' participation in the process of urban development, most experts consider the experience of centralized urban management to be a failure and consider it impossible without the participation of citizens in the administration of city affairs and the transformation of city dwellers into citizens. Therefore, citizens' participation is considered one of the main concerns of modern urban managements, which is not possible to achieve except through scientific and planned efforts based on sufficient understanding of the problem (Yaghfour and Rafiyan, 2014: 82; Bozarjamehri et al., 2018: 37).

The city of Ilam with a population of 194,030 (Iran Statistics Center, 2015), as the fifth most populous city in Iran, plays a key and pivotal role in the growth and development of Fars province. The location of numerous historical, cultural, religious, industrial, service, educational and tourism centers in the city of Ilam is only a part of this city's capabilities in the field of urban and regional development. These things have caused the population of this city to grow rapidly in recent decades. On the one hand, considering the importance of citizens' participation in the decision-making process of city managers (especially the city's Islamic councils, which are directly elected by citizens), and on the other hand, considering the challenges caused by the lack of participation of citizens in the decision-making process of managers. The main questions of the current research are: What is the level of participation and the degree of willingness of citizens to

participate in the decision-making of the Islamic Council of Ilam? And what are the most important obstacles to attract citizens' participation in the decision-making process of the Islamic councils of Ilam city?

Methodology

The present quantitative and applied research is a descriptive-analytical type of research, which was completed using documentary data (articles, books, Iran Statistics Center, etc.) and field data (completion of a questionnaire). The statistical population of the research includes 194,030 citizens of Ilam city who are over 18 years old. Considering the large size of the statistical population and the difficulty of conducting the census, 384 people were estimated as a statistical sample using Cochran's formula. The main research tool for collecting field data is a researcher-made questionnaire, which has been used to check its validity (face validity) from the opinions of urban planning experts and university professors. To check the reliability of the questionnaires, a pre-test method was used and 30 questionnaires were completed, and the Cronbach's alpha coefficient obtained for the main parts of the questionnaire was more than 0.7.

The said questionnaire is designed in five main sections. The first part of the questionnaire includes the respondents' demographic information such as their age, occupation, monthly income, household dimensions and their education. The second and third sections are respectively devoted to the degree of participation and willingness of citizens to participate in the decision-making of the Islamic City Council, and the fourth section is devoted to the issues related to the obstacles to citizens' participation in the decision-making of city councils. It is necessary to explain, in order to investigate the level of participation or the willingness of citizens to participate in the decision-making of the Islamic Council, four approval or planning sections (social, economic, health and cultural planning), monitoring (oversight of affairs) have been used. various, including health affairs, financial affairs and assets, and supervising the implementation of the council's approvals, implementing development plans and

supervising the affairs of the cemetery), executive (in the field of elections, formation of organizations and associations, Forming various issues, encouraging activity and public participation) and cooperation and consultation (with executive officials, in the field of approving and implementing approvals, recognizing shortcomings and inadequacies, in the field of forming associations, collecting proposals and presenting them to executive organizations).

Results and discussion

The results showed that the indicators of citizens' participation in the decision-making of the city's Islamic Council are not in a suitable state. In other words, it can be said that the level of participation of the studied people in the field of the desired indicators is lower than the average, which can be seen based on the negative and significant t coefficient obtained. On the other hand, the results of examining the status of the indicators of citizens' willingness to participate in the decision-making process of the Islamic councils in Ilam city showed that the approval indicators are in a good state (mean = 3.49 and standard deviation = 0.838). Cooperation (mean = 3.44 and standard deviation = 0.905), implementation (mean = 3.36 and standard deviation = 1.05) and supervision (mean = 3.14 and standard deviation = 0.906). Also, the t obtained for the desired indicators is positive and significant, and based on this, it can be said that the degree of willingness of the desired people to participate in the decision-making indicators of the Islamic Council of Ilam city is higher than the theoretical mean or average.

The results of the factor analysis showed that five factors have been identified as the most important obstacles to attracting citizens' participation in the council's decision-making

process. In total, five identified factors have been able to explain 79.662% of the variance of the dependent variable. The specific value of identified factors in order of importance are: first factor 20.417%, second factor 19.577%, third factor 16.793%, fourth factor 11.738% and fifth factor 11.137%. According to the obtained results, the most important obstacles to the participation of citizens in the decision-making process of the Islamic councils of Ilam city are 1- the non-citizen-oriented nature of the councils, 2- the weakness of the scientific-specialized foundation of the councils, 3- the limitations of laws and regulations and supervision, 4 - Weakness of social capital and 5- Indifference of citizens.

Conclusion

Considering the low participation of citizens in the decision-making process of Islamic councils, despite the significant desire of citizens to participate in the said process and also identifying the obstacles to attract citizens' participation, operational solutions to improve the level of citizen participation in the decision-making process of Islamic councils, the scope of study are: 1. - Revision of the rules and regulations for the candidates of the city Islamic Council and considering the specialized filtering of urban management for the candidates, 2- Requiring the city Islamic councils to pay attention to the opinions of the citizens, 3- Providing incentive and even punishment policies for the members of the city Islamic council, 4- Justifying the Islamic City Councils regarding the importance of citizens' participation in the decision-making process, 5- Closer supervision of the supervisory bodies on the performance of the councils, 6- Clarification of adopted plans and policies, 7- Informing citizens about the duties and rights of citizen.

فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری

دوره ۱۵، شماره ۵۷، تابستان ۱۴۰۳
شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶
<https://jupm.marvdasht.iau.ir/>

مقاله پژوهشی

شناسایی مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام

داود جمینی: استادیار گروه ژئومورفولوژی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران (پژوهشگر پاره وقت پژوهشکده کردستان‌شناسی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران).
علی‌رضا جمشیدی: استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

چکیده	اطلاعات مقاله
برخورداری از سطح قابل قبولی از مشارکت شهروندان در امور مختلف شهری به ویژه مدیریت شهری، یکی از ارکان اصلی رعایت حقوق شهروندی و دستیابی به توسعه پایدار است. یکی از مهم‌ترین ابعاد مشارکت شهروندان در امور مختلف شهرها، مشارکت آن‌ها در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای اسلامی شهر است که مستقیماً توسط آراء شهروندان انتخاب می‌شوند. هدف پژوهش کاربردی حاضر، پیش‌بینی سطح مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر و شناسایی مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند مذکور است که به صورت مطالعه موردی در شهر ایلام انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش حاضر ۱۹۴۰۳۰ نفر از شهروندان شهر ایلام بوده که ۳۸۴ نفر جهت مطالعه از طریق فرمول کوکران انتخاب شدند، سپس با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته و به صورت تصادفی ساده اطلاعات لازم از محلات رزمندگان، شادآباد، زمین شهری، بان‌پور، رسالت، شهرک کشاورزی در شهر ایلام جمع‌آوری شد. لازم به توضیح بوده روایی ابزار تحقیق به صورت صوری و پایایی با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ($\alpha = 0.758$) مورد تأیید قرار گرفت. همچنین، روش‌های آماری مورد استفاده برای تحلیل داده‌ها آزمون t تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی اکتشافی بود. نتایج پژوهش نشان داد علی‌رغم اینکه سطح مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای ایلام با میانگین ۲/۲، در وضعیت نامناسبی قرار دارد، تمایل به مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای ایلام با میانگین ۳/۱۷، در سطح بالایی قرار دارد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد پنج مانع اصلی جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام، که توانسته‌اند ۷۹/۶۶ درصد واریانس متغیر وابسته را تبیین نمایند، به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: شهروندمحور نبودن شوراهای، ضعف بنیان علمی — تخصصی شوراهای، محدودیت‌های قوانین و مقررات و نظارتی، ضعف سرمایه اجتماعی و کم‌اعتنایی شهروندان.	تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۴ شماره صفحات: ۵۳-۶۶ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار شهری، مدیریت شهری، شورا، مشارکت شهروندی، ایلام.

استناد: جمینی، داود و جمشیدی، علی‌رضا. (۱۴۰۳)، شناسایی مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۵(۵۷)، ۵۳-۶۶

DOI: 10.30495/jupm.2024.31791.4334

مقدمه

رشد جمعیت در شهرهای بزرگ، نگرانی‌های زیادی را در مورد توانایی‌های آینده برای رفع مشکلات اساسی آن‌ها ایجاد کرده است. برای تضمین حداقل استانداردهای زندگی جمعیت فزاینده شهری، نیاز اساسی به افزایش کمیت و کیفیت منابع مورد نیاز وجود دارد. به عنوان مثال با توجه به افزایش جمعیت شهری، در آینده به افزایش ۳۶۰ درصدی تأمین انرژی و ۳۱۰ درصدی سایر مواد مصرفی نیاز است (Kummitha, 2019: 1).

همچنین، این روند رو به رشد (رشد جمعیت شهرنشینی) باعث به وجود آمدن مشکلات متعدد اقتصادی و اجتماعی در نواحی شهری شده و از طرفی دیگر ناکارآمدی روش‌های مختلفی مدیریتی اتخاذ شده در زمینه‌های مختلف توسعه شهری باعث به وجود آمدن نابسامانی و ناپایداری در نواحی مختلف شهری خواهد شد (Jahanbani et al., 2021: 2)، که می‌توان به مواردی از جمله نقض حقوق بشر، فساد، سوء استفاده از کارگران، تبعیض، نرخ بالای ایدز، عدم دسترسی به امکانات آموزشی و ... (United Nations, 2009: 4)، کاهش درآمد، کاهش سطح اشتغال، کاهش تولیدات زراعی و مهاجرت نیروی کار و ... (Galani-Moutafi, 2013: 103) اشاره نمود. لذا در این بین اندیشمندان مختلف به فکر تغییر شیوه‌های مدیریتی در جهت نیل به پایداری افتادند (Jamali Haji Hassan Sofla & Nematollahi Bonab, 2021: 99-100).

بررسی‌ها نشان می‌دهد بسیاری از مسائل و مشکلات فوق که به ناپایداری فضاهای شهری منجر شده‌اند، ریشه در عدم مشارکت شهروندان در طرح‌ها و برنامه‌های شهری دارد (Sharepour & Hojjati, 2018: 24-25; Hosseini & Aflaki, 2023: 173). این در حالی است که مشارکت از ارکان اساسی توسعه هر جامعه‌ای است (Seydaei et al., 2013: 98; Sydaei et al., 2014: 44). مشارکت مردم در روند تصمیم‌گیری شهری، یکی از عناصر اصلی حکومت دموکراتیک و مردمی بوده و افزایش مشارکت مردم در امور شهری می‌تواند در ایجاد تعادل و هماهنگی لازم بین بخش‌های جامعه، نقش ارزنده‌ای را ایفا نماید. اصولاً مشارکت شهروندان در اداره امور شهری نتایج مثبتی از جمله کاهش محدودیت‌ها و مشکلات مدیریت شهری، به خصوص شهرداری‌هایی که با کمبود یا فقدان نیروی متخصص و منابع مالی مواجه‌اند، را به دنبال دارد. چراکه جلب مشارکت مردم باعث رفع بخشی از نیاز مدیریت شهری به منابع انسانی، مالی و غیره می‌شود (Yaghfoori et al., 2017: 143). همچنین، مشارکت را می‌توان یک مولفه اساسی و جداناپذیر توسعه دانست که شهروندان و یا افراد عادی همانند محور توسعه دانسته شده و مشارکت آنان یک پیش‌نیاز در جهت موفقیت سیاست‌ها و برنامه‌های یک شهر یا کشور می‌باشد (Jamini et al., 2023: 20). بنابراین، می‌توان گفت که با افزایش روند جلب مشارکت مردم و ساکنان نواحی شهری، دستیابی به اهداف توسعه پایدار که همان بهبود کیفیت زندگی می‌باشد، را هموار می‌سازد (Fox & Stoett, 2016: 556). به همین جهت از مشارکت به عنوان عنصری کلیدی در فرایند توسعه پایدار و همچنین از آن به عنوان حلقه گمشده فرایند توسعه یاد می‌شود (Arvin et al., 2017: 46). در کشورمان با پیروزی انقلاب اسلامی و تأکید قانون اساسی مبنی بر اداره امور کشور با اتکاء به آرای عمومی، گامی تازه در تحقق مشارکت شهروندان در اداره امور شهر برداشته شد. برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی کشور در سال ۱۳۷۸، نخستین گام جدی دولت برای تمرکززدایی و ایجاد نظام‌های محلی اداره امور به شمار می‌رود (Bozarjemehri et al., 2020: 38). به طوری که در حال حاضر مدیریت شهری در اختیار شورای اسلامی شهر و شهرداری است. اصولاً مدیریت نوین شهری نوعی نظام اداره شهر است که از دو واحد به نام (شورای شهر) و (اداره شهرداری) تشکیل شده است. ویژگی بارز این نظام آن است که تعیین خط‌مشی و سیاست‌های کلی امور شهر در دست هیأتی به نام شورای اسلامی شهر قرار دارد و اجرای سیاست‌ها و خط‌مشی‌های شورای شهر بر عهده شهردار به عنوان بازوی اجرایی مدیریت شهری می‌باشد که با همکاری کارگزاران شهرداری آن‌ها را انجام می‌دهد (Salahi Amiri & Mohammad, 2010: 23; Shakiba Moghadam, 2009: 225).

در طول دهه‌های گذشته، علی‌رغم توجه روز افزون آکادمیک به مشارکت شهروندان در امور شهری، شواهد نشان از کاهش چشم‌گیر سطوح مختلف مشارکت مدنی، سیاسی و نهادی شهروندان دارد. از یک طرف، مردم علاقه‌مند هستند در مسائل محلی که بر زندگی آنها تأثیر می‌گذارد مشارکت داشته باشند و از طرف دیگر اعضای مدیریت شهری تمایلی به درگیر کردن مردم در فرایند تصمیم‌گیری ندارند (Mohammadi et al., 2018: 1762). کاهش اعتماد عمومی و بدبینی به سیاست‌ها و تصمیم‌سازی نهادهای متولی توسعه شهری، از علل اصلی کاهش سطح مشارکت شهروندان در امور مختلف شهری است (Ekman & Amna, 2012: 283). با توجه به اهمیت مبحث مشارکت شهروندان در روند توسعه شهری، اکثر صاحب‌نظران، تجربه مدیریت شهری متمرکز را شکست خورده دانسته و آن را بدون مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها و تبدیل شهرنشینان به شهروندان غیرممکن می‌دانند، از این‌رو جلب مشارکت شهروندان یکی از دغدغه‌های اصلی مدیریت‌های نوین شهری محسوب می‌شود که دستیابی به این مهم جز از طریق تلاش علمی و برنامه‌ریزی شده مبتنی بر شناخت کافی از مسئله، امکان‌پذیر نیست (Bozarjemehri et al., 2020: 37; Yaghfoori & Rafieyan, 2015: 82; Mirhosseini et al., 2022: 5).

شهر ایلام با ۱۹۴۰۳۰ نفر جمعیت (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)، به عنوان پنجمین شهر پرجمعیت ایران، نقش کلیدی و محوری را در رشد و توسعه استان فارس ایفا می‌نماید. واقع شدن مراکز تاریخی، فرهنگی، مذهبی، صنعتی، خدماتی، آموزشی و گردشگری متعدد در شهر ایلام تنها بخشی از توانمندی‌های این شهر در عرصه توسعه شهری و منطقه‌ای است که سبب شده است جمعیت این شهر طی دهه‌های اخیر رشد فزاینده‌ای داشته باشد. از یک طرف با توجه به اهمیت مبحث مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های مدیران شهری (به‌ویژه شوراهای اسلامی شهر که مستقیماً توسط شهروندان انتخاب می‌شوند) و از طرف دیگر با توجه به چالش‌های ناشی از عدم مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های مدیران شهری، سوال‌های اصلی پژوهش حاضر عبارت‌اند از: سطح مشارکت و میزان تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر ایلام در چه وضعیتی قرار دارد؟ و مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای اسلامی شهر ایلام کدامند؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

واژه مشارکت در دایرةالمعارف دهخدا به مفهوم شراکت، انبازی، حصه‌داری و بهره‌برداری بوده و معادل آن در زبان انگلیسی (participation) است و در فرهنگ آکسفورد به معنای عمل شرکت در یک فعالیت یا رویداد آورده شده است (Arvin et al., 2017: 35). مشارکت توسط یک فرد هنگامی صورت می‌پذیرد که اولاً قصد و نیت او برای مشارکت شکل گرفته و او انگیزه کافی برای مشارکت را یافته باشد، ثانیاً امکان مشارکت برای فرد خواهان فراهم شده باشد (Qadrjani & Qaitrani, 2012: 78). در تعریفی ساده مشارکت عبارت است از "فعالیت‌های اداری و داوطلبانه‌ای که از طریق آن اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و یا روستای خود شرکت می‌کنند و به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم در شکل دادن به حیات اجتماعی خود سهیم می‌شوند" (Amini & Amini, 2017: 187). لذا، براساس تعریف مشارکت، اگر موارد گفته شده را وارد محدوده شهر نمود و به عبارتی برنامه‌ریزی‌های لازمه در شهر را در یک چارچوب مشارکت دید. همچنین، اگر در برنامه‌های مورد نظر مواردی از جمله قانون، مباحث توسعه از جمله پایدار، عدالت اجتماعی و غیره وارد شود؛ می‌توان گفت که برنامه‌ریزی شهری مشارکتی شکل گرفته و یا خواهد گرفت (Yaghfoori et al., 2010: 85).

سابقه مطالعات مختلف در زمینه مشارکت شهروندی در چارچوب جامعه مدنی سابقه طولانی و تاریخی دارد. به طوری که از ادوار مختلف تاریخی از جمله یونان باستان تا به امروز این مبحث همیشه دارای آثار مختلف و متنوعی در زندگی افراد ساکن در سکونگاه‌های مورد نظر داشته است. اگرچه لازم به توضیح است که دیدگاه‌های به معنای امروزی در زمینه مفهوم مشارکت و مباحث مرتبط با این مفهوم از اواسط قرن بیست شکل گرفت. زیرا در دهه‌های قبل از ۱۹۵۰ به دلایلی از جمله عدم توجه به افراد مختلف و مشارکت آنها در برنامه‌های مورد نظر توسعه، آن برنامه‌ها با شکست روبرو شد (Taghvaei et al., 2010: 24-25). در ادامه روند شکل‌گیری این مفهوم، نظریه‌های متعددی در زمینه مشارکت و مدیریت شهری مشارکتی از نیمه دوم دهه ۱۹۶۰ به این سو مطرح گردیده است. از جمله این نظریه‌ها می‌توان به نظریه مشارکتی جان ترنر^۱، نظریه مشارکتی جیمز میچلی^۲، نظریه مشارکتی شری ارنشتاین^۳، نظریه مشارکتی دیوید دریسکل^۴ اشاره کرد (Alizadeh et al., 2013: 67).

نگاهی استقرایی به الگوهای موجود مشارکت در جهان نشان می‌دهد که می‌توان این الگوها را برحسب سه معیار متفاوت طبقه‌بندی کرد: برحسب نوع مشارکت (۱- تصمیم‌گیری، ۲- تأمین هزینه مالی، ۳- تأمین نیروی انسانی)؛ برحسب زمینه مشارکت در فعالیت‌های (۱- عمرانی، ۲- محیط زیست، ۳- تأمین ایمنی شهر، ۴- نظارتی، ۵- خدمات شهری و ۶- رفاه اجتماعی)؛ برحسب نوع سازمان‌دهی (۱- تشکلی‌های خودجوش و خودانگیخته، ۲- تشکلی‌های رسمی و برانگیخته). البته بسته به این که مشارکت به منظور انجام کدام یک از فعالیت‌های ذکرشده صورت گیرد نیز می‌توان به طبقه‌بندی الگوهای مشارکت اقدام نمود (Rezaei & Asiyabani, 2019: 146). در تقسیم‌بندی‌های دیگری مشارکت از نظر سطح (خرد، میانی و کلان)، از نظر انواع، بر حسب انگیزه‌های ایجاد آن (درونزا و برونزا)، بر حسب چگونگی دخالت مردم (مستقیم و غیر مستقیم)، بر حسب سطوح فراگیری (محلی، منطقه‌ای و ملی)، بر حسب کیفیت همکاری مردم (طبیعی، خودانگیخته، داوطلبانه، برانگیخته و تحمیلی یا اجباری)، بر حسب سطوح اجرایی و محتوا عملکردی (بهره‌مندی خدمات، ارزیابی خدمات، ارائه پیشنهاد، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت)، بر حسب موضوع و قلمرو اجرایی (سیاسی، اقتصادی و اجتماعی) طبقه‌بندی شده است (Amini & Amini, 2017: 187).

همچنین بر اساس مطالعات تطبیقی رایج‌ترین اشکال مشارکت عمومی در فرایند مقررات‌گذاری شهری را می‌توان در چند مرحله زیر مورد بررسی قرار داد. مشارکت شهروندان در مرحله پیش از وضع مقررات، در حین وضع مقررات (مناظرات و نشست‌های عمومی، تشکیل گروه‌های

^۱ - John Turner

^۲ - James Midgley

^۳ - Sherry Arnstein

^۴ - David Driskell

کانونی، هیأت منصفه شهروندان و مشاوره‌های مکتوب)، مشارکت پس از وضع اولیه مقررات، مشارکت شهروندان در مقررات گذاری محلی (Habibnezhad & Ameri, 2019: 6).

مشارکت در تصمیم‌گیری و مدیریت که مبحث اصلی پژوهش حاضر است، یکی از از مهم‌ترین ابعاد مشارکت شهروندان در امور شهری است. در این زمینه، مشارکت افراد را می‌توان در چهار بخش تقسیم‌بندی نمود: تعیین هدف‌ها، گرفتن تصمیمات، گشودن دشواری‌ها و پدیدآوردن دگرگونی در مجموعه یا سازمان. در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مشارکتی، مردم محلی مورد مشورت قرار گرفته و بازخورد آن‌ها در فرایند تصمیم‌گیری مورد توجه قرار می‌گیرد (Moradi, 2014: 162). در راستای توسعه حقوق شهروندی، توسعه و ارتقای سطح مشارکت شهروندان در امور مختلف شهری از جمله فرآیندهای تصمیم‌گیری، مورد تأکید بسیاری از اندیشمندان و محققان توسعه قرار گرفته است (Duzi et al, 2019: 241). یکی از مهم‌ترین رویکردها برای ارتقای سطح مشارکت شهروندان و سایر مولفه‌های ذهنی دیگر، اتکا به شاخص‌ها و معیارهای آن مفاهیم است؛ چراکه به واسطه این معیارها و شاخص‌ها می‌توان ضمن سنجش وضعیت موجود آن شاخص، در راستای تقویت آن برنامه‌ریزی‌های لازم را انجام داد (Ghadermarzi et al, 2013: 95). یکی از مهم‌ترین راهکارهای دستیابی به این مهم، مرور مطالعات مرتبط با آن مفاهیم است. بررسی‌ها نشان می‌دهد مطالعات اندکی در ارتباط با موضوع مورد مطالعه در داخل و خارج از کشور انجام گرفته است که در ادامه به نتایج چند مطالعه مرتبط اشاره می‌شود.

نتایج پژوهشی دیگر توسط موسایی و رضوی آل‌هاشم^۱ (۲۰۱۱) با هدف بررسی مشارکت شهروندان در امور شهری با استفاده از مدل SWOT نشان داد مشارکت شهروندان به طور اعم در ایران و به طور اخص در تهران دارای موانع ساختاری، اجتماعی - فرهنگی، سیاسی مدیریتی، حقوقی و فضایی است. علی‌رغم موانع موجود، نقاط قوت و فرصت‌های زیادی نیز جهت ایجاد و تقویت مشارکت شهروندان در امور شهری وجود دارد. همچنین ضعف‌ها و تهدیدهای متعددی مشارکت شهروندان و مدیریت شهری، را تحت تأثیر قرار داده است و کماکان ضرورت مشارکت در امور شهری از سوی مدیران شهری و شهروندان احساس نمی‌شود و مشارکت شهروندان در امور شهری عمدتاً صوری، سمبلیک و نمادین است.

نتایج پژوهش حسین‌زاده و همکاران (۲۰۱۳) با هدف بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندی در بین شهروندان شهر خرم‌آباد نشان داد، فایده‌مندی مشارکت شهروندی، جامعه‌پذیری مشارکت شهروندی و اعتماد اجتماعی از اصلی‌ترین و موثرترین عوامل تأثیرگذار بر مشارکت شهروندی در شهر خرم‌آباد هستند. لازم به توضیح است که در این مطالعه نشان داد شد پایگاه اجتماعی - اقتصادی افراد مورد مطالعه بر مشارکت شهروندی دارای تأثیری معکوس می‌باشد. نتایج مطالعه شیبانی^۲ و همکاران (۲۰۱۲) که با هدف بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت شهروندان در مدیریت امور شهری تهران انجام شده، نشان داد که مشارکت شهروندان در مدیریت امور شهری باید داوطلبانه و هدفمند صورت گیرد. رفتار مشارکتی در برنامه‌های شهری نیز باید در دو بخش انجام شود. در مرحله اول باید شناخت عوامل اثرگذار در مشارکت شهروندی، مورد توجه قرار گیرد و در مرحله دوم حفظ مشارکت در طرح‌ها و برنامه‌هایی است که اجرا شده است. جلب مشارکت زنان، جوانان و بازنشستگان و... و تعیین ساز و کارهای مشارکتی آنان در حوزه‌های اجتماعی - فرهنگی می‌تواند کارایی و بهره‌وری مدیریت شهری را افزایش دهد. یافته‌های پژوهش حبیب‌نژاد و عامری (۲۰۱۹) با هدف مطالعه تطبیقی نقش مشارکت مردم در وضع مقررات شهری در حقوق غرب و ایران نشان داد علی‌رغم تجارب خوبی که در کشورهای پیشرو در این حوزه برای مشارکت دادن شهروندان در فرایند مقررات‌گذاری شاهد هستیم، نتایج نشان می‌دهد در ایران سازوکارهای این قسم از مشارکت در وضع مقررات محلی وجود ندارد یا بسیار ضعیف و نحیف است و عدم امکان مشارکت منظم و منطقی شهروندان در مقررات‌گذاری می‌تواند از مهمترین علل ناکارآمدی و عدم میل به اطاعت از مقررات شهری و بالا رفتن هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی اجرای تصمیمات شوراهای شهر باشد. بوذرجمهری^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش خود با هدف تحلیل مؤلفه‌های اثرگذار بر مشارکت شهروندان در اداره امور شهر اهواز به این نتیجه رسیدند که متغیرهای پایگاه اقتصادی - اجتماعی، اعتماد، رضایت و آگاهی اجتماعی، مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر مشارکت شهروندان در اداره امور شهر اهواز هستند.

جمالی حاجی حسن سفلی و نعمت‌الهی‌بناب (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با عنوان بررسی و ارزیابی نقش شهروندان و مشارکت اجتماعی آنان در دستیابی به اهداف توسعه پایدار شهری تبریز نشان دادند بین مشارکت شهروندان و توسعه پایدار شهری رابطه معناداری وجود دارد و ارتقای پایگاه اجتماعی - اقتصادی شهروندان تا حد زیاد در میزان علاقه مندی شهروندان به مشارکت در توسعه پایدار شهری مؤثر می‌باشد.

جهانبانی و همکاران (۲۰۲۱) در مطالعه‌ای با هدف عوامل مؤثر بر جلب اعتماد شهروندان در راستای تقویت مشارکت جمعی در اجرای طرح‌های توسعه شهری از دیدگاه شهروندان و مدیران در تهران نشان دادند، (۱) ویژگی‌های شهروندان برای اعتماد به مشارکت دید از

¹ Focus groups

² Citizens' Jury

³ Musai & Razavi Alhashem

⁴ Shiani

⁵ Bozarjemehri

مدیران و برنامه‌ریزان شهری و شهروندان از اهمیت بسزایی برخوردار است، (۲) تأثیرپذیری طرح توسعه شهری از نظر نوع آن، بر میزان اعتماد شهروندان در راستای مشارکت جمعی از دید مدیران و برنامه‌ریزان شهری و شهروندان از اهمیت بسزایی برخوردار است و (۳) عوامل تأثیرگذار بر اعتماد شهروندان در فضای مکان از دید مدیران و برنامه‌ریزان شهری و شهروندان دارای وزن و کششی مختص به خود است.

نتایج پژوهش استونسون^۱ و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد مشارکت شهروندی دارای ابعاد مختلف و متنوعی است و یک اصل مشترک و اساسی آن، توجه به عقاید، افکار و نظرات و خواسته‌های شهروندان و اعمال آن در امور مختلف شهری توسط نهادهای متولی توسعه شهری است. چراکه مشارکت شهروندان مبنایی مستحکم برای برنامه‌ریزی‌ها آتی توسعه شهری خواهد بود. بودجلیدا^۲ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان تحلیل سیستماتیک مشارکت الکترونیک شهروندان به این نتیجه رسیدند که مشارکت الکترونیکی شهروندان از طریق فناوری‌های رسانه‌های اجتماعی، به دلیل سهولت استفاده، دسترسی آسان و فراهم آوردن رفاه نسبی برای آن‌ها، گزینه مناسبی برای مشارکت شهروندان در دولت‌های محلی از جمله شهرداری‌ها است. یافته‌های پژوهش آریستیدو^۳ و همکاران (۲۰۱۷) در خصوص مشارکت شهروندان در امور شهری نشان می‌دهد گرایش شهروندان به مشارکت آنلاین در امور مختلف شهری در دهه‌های اخیر محبوبیت و روند فزاینده‌ای داشته است. سرورزاده^۴ و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای مشارکت شهروندان در حفاظت از میراث شهری منطقه تاریخی شیراز را بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد شهروندان در صورت احترام و اعتماد متقابل، احترام به دیدگاه‌ها و نظرات مختلف آن‌ها، برابری فرصت ارائه نظرات و دیدگاه‌ها، اعمال نظرات آن‌ها در برنامه‌ها و طرح‌ها، حاضر به مشارکت در حفاظت از میراث شهری منطقه تاریخی شیراز هستند. تورینی^۵ و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی پتانسیل‌های مشارکت شهروندان در امور شهری در کشورهای آلمان، استرالیا و سوئیس را از نظر کارشناسان مورد بررسی و تحلیل قرار داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد سیاست‌گذاران توسعه شهری برای پیشبرد اهداف خود در سطحی قابل قبول‌تر باید از دانش شهروندان برای تولید دانش جدید، افزایش سطح یادگیری فردی و ترویج تحول در سطح جامعه، به نحو مطلوبی استفاده نمایند. به این صورت که ابتدا آموزش و راهنمایی شهروندان به عنوان یک پیش‌نیاز اصلی در خصوص امور مربوط به مشارکت شهروندی انجام گیرد. سپس ضمن شفاف‌سازی برنامه‌ها و طرح‌های توسعه شهری از طریق نشر و توزیع مجلات علمی، برگزاری جلسات حضوری و آنلاین، شهروندان را به روش‌های مستقیم و غیرمستقیم در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری درگیر نموده و این فرایند باید با ارتقای سطح بودجه اختصاص یافته به مبحث مشارکت شهروندان در امور شهری همراه باشد. نتایج پژوهش نارنجوزولوتوف و همکاران^۶ (۲۰۱۹) با هدف بررسی ارتباط سرمایه اجتماعی و مشارکت آنلاین شهروندان در تصمیم‌گیری‌های مدیریت شهری نشان‌دهنده اثر مثبت سرمایه اجتماعی بر مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری توسط نهادهای محلی است. هرتاورگارا و اکولو^۷ (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای با هدف بررسی نقش مشارکت شهروندان در پیش‌برد راه‌حل‌های آب پایدار در شهر مکزیکوسیتی نشان دادند دولت و جامعه باید استفاده خود را از طریق ترویج مصرف آگاهانه آب، ترمیم ضربه‌ای نشت، اجرای بیشتر سیستم‌های برداشت آب باران (RWHS) و ادغام منابع (ورودی‌ها/خروجی‌ها) در مدل گردش آب، به حداکثر رساندن کاربرد و گردش مجدد آب، بهبود بخشند. همچنین، یانگ و یائو^۸ (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای با هدف بررسی تحریک یا بسیج همگانی و اثربخشی مشارکت شهروندان چینی در زمینه بازیافت زباله، نشان دادند افزایش قرار گرفتن در معرض راهنمایی‌های چهره به چهره، مشارکت نظارتی چندبخشی، انتشار اطلاعات و مشارکت فعالان اجتماعی به طور قابل توجهی اثربخشی مشارکت در بازیافت را در میان شهروندان افزایش می‌دهد.

بررسی مبانی نظری و پیشینه مرتبط با موضوع مورد مطالعه نشان می‌دهد علی‌رغم انواع و سطوح مختلف مشارکت شهروندان در امور شهری، در خصوص جلب مشارکت شهروندان در اداره امور شهری به‌ویژه در ارتباط با موانع مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهرها، پژوهش‌های اندکی انجام گرفته است و در این خصوص مطالعه منسجمی انجام نگرفته است. با توجه به اهمیت مبحث مشارکت شهروندان در امور شهری و به‌ویژه مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی و خلأ مطالعاتی که در این زمینه وجود دارد، اهمیت پژوهش حاضر دوچندان خواهد بود و می‌تواند به‌عنوان مبنایی برای سایر مطالعات و همچنین مدیران شهری سایر شهرهای کشور مورد استفاده قرار گیرد.

1Stevenson

2Boudjelida

3 Aristeidou

4 Sarvarzadeh

5 Turrini

6 Naranjo-Zolotov

7 Huerta-Vergara & Escolero

8 Yang & Yao

مواد و روش تحقیق

پژوهش کمی و کاربردی حاضر از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی است که برای تکمیل آن از داده‌های اسنادی و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۹۴۰۳۰ نفر از شهروندان شهر ایلام است که دارای سن بیشتر از ۱۸ سال بوده‌اند. با توجه حجم بالای جامعه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر به‌عنوان نمونه آماری برآورد گردید. ابزار اصلی پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های میدانی پرسشنامه محقق ساخته است که برای بررسی روایی آن (روایی صوری) از نظرات کارشناسان و متخصصان برنامه‌ریزی شهری و همچنین اساتید دانشگاهی استفاده شده است. برای بررسی پایایی پرسشنامه‌ها از روش پیش‌آزمون و تکمیل ۳۰ پرسشنامه استفاده شده است و ضریب آلفای کرونباخ حاصل شده برای بخش‌های اصلی پرسشنامه بیشتر از ۰/۷ بوده است.

پرسشنامه مذکور در پنج بخش اصلی طراحی شده است. بخش اول پرسشنامه شامل اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخگویان مانند سن، شغل، میزان درآمد ماهیانه، بعد خانوار و تحصیلات آن‌ها است. بخش دوم و سوم به ترتیب به میزان مشارکت و تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر است اختصاص یافته و بخش چهارم به گویه‌های مرتبط با موانع مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر اختصاص یافته است. لازم به توضیح است، در این مطالعه جهت بررسی سطح مشارکت و یا تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی در چهار بخش تصویبی یا برنامه‌ریزی (برنامه‌ریزی اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی)، نظارتی (نظارت بر امور مختلف از جمله امور بهداشتی، امور مالی و دارایی‌ها، و نظارت بر اجرای مصوبات شورا، اجرای طرح‌های توسعه و نظارت بر امور آرامستان)، اجرایی (در زمینه انتخاب‌ها، تشکیل تشکلات و انجمن‌ها، تشکیل تعانی‌های مختلف، تشویق به فعالیت و مشارکت عمومی) و همکاری و مشورتی (با مسئولین اجرایی، در زمینه تصویب و اجرای مصوبات، شناخت کمبودها و نارسائی‌ها، در زمینه تشکیل انجمن‌ها، جمع‌آوری پیشنهادها و ارائه به سازمان‌های اجرایی) مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است.

لازم به ذکر است بخش دوم، سوم و چهارم پرسشنامه در قالب طیف پنج قسمتی لیکرت (۱= بسیار کم، ۲= کم، ۳= متوسط، ۴= زیاد، ۵= بسیار زیاد) طراحی شده است. برای توزیع و تکمیل پرسشنامه‌ها در میان شهروندان از روش کاملاً تصادفی استفاده به عمل آمده است. همچنین، برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از آزمون t تک نمونه‌ای و مدل تحلیل عاملی از نوع اکتشافی در نرم افزار SPSS استفاده شده است.

جدول ۱- محاسبه میزان پایایی و روایی مفاهیم اصلی به‌کاررفته در پژوهش

متغیر	مولفه	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر	تصویبی یا برنامه‌ریزی	۱۲	۰/۸۰۹
	نظارتی	۶	۰/۷۸۱
	اجرایی	۶	۰/۷۰۲
	همکاری و مشورتی	۷	۰/۷۶
تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر	تصویبی یا برنامه‌ریزی	۱۲	۰/۸۳۱
	نظارتی	۶	۰/۸۰۱
	اجرایی	۶	۰/۸۰۱
	همکاری و مشورتی	۷	۰/۷۷۹
موانع مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی شورای اسلامی شهر		۱۹	۰/۷۶۶

محدوده مطالعاتی

شهر ایلام، مرکز استان ایلام و در غرب ایران با مساحت حدود ۲۰۱۵۰ کیلومتر مربع، تقریباً ۱/۲ از مساحت کل کشور، را تشکیل می‌دهد. این شهر با مساحت ۲۱۲۸۰۴/۶۷ هکتار (حدود ۱۱ درصد از مساحت کل استان) بین ۳۳ درجه و ۲۱ دقیقه و ۳۰ ثانیه تا ۳۳ درجه و ۵۱ دقیقه و ۴۸ ثانیه عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۴۱ دقیقه و ۷ ثانیه تا ۴۶ درجه و ۵۱ دقیقه و ۱۹ ثانیه طول شرقی در شمال غربی استان ایلام قرار دارد. لازم به توضیح است که مطابق با آخرین آمارگیری کشور (۱۳۹۵) شهر ایلام دارای ۱۹۴۰۳۰ نفر جمعیت بوده است (آمارنامه استان ایلام، ۱۳۹۵).

شکل ۲ - موقعیت جغرافیایی شهر ایلام

بحث و یافته‌های تحقیق

توصیف ویژگی‌های شخصی افراد مورد مطالعه

یافته‌های پژوهش درخصوص وضعیت سنی پاسخگویان نشان داد میانگین سنی پاسخگویان ۳۷/۳ سال بوده و در این میان کمترین و بیشتر سن پاسخگو به ترتیب ۲۰ سال و ۵۷ سال بود. در ارتباط با وضعیت شغلی پاسخگویان نتایج نشان داد ۳۸ درصد غیرفعال (محصل، دانشجو، خانه‌دار)، ۱۴ درصد بیکار، ۲۲ درصد دارای مشاغل دولتی و ۲۶ درصد دارای مشاغل آزاد (فروشنده، مغازه‌دار، راننده و ...) بوده‌اند. در خصوص وضعیت درآمد ماهیانه افراد مورد بررسی نتایج نشان داد میانگین محاسبه شده ۱/۵ میلیون تومان در ماه بوده است. در این میان میزان درآمد ماهیانه پاسخگویان در دامنه صفر (فاقد درآمد ماهیانه) و ۱۲ میلیون تومان در نوسان بوده است. در ارتباط با بعد خانوار پاسخگویان نتایج نشان داد میزان این شاخص ۳/۶ بوده کمترین و بیشترین بعد خانوار به ترتیب ۱ نفر و ۵ نفر بوده است. در ارتباط با سطح تحصیلات افراد مورد مطالعه نتایج نشان داد که بیشتر افراد مورد مطالعه (۴۴ درصد) دارای تحصیلات آکادمیک بودند.

سنجش میزان مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر

در این بخش از مطالعه با استفاده از جدول توزیع فراوانی و آزمون مقایسه میانگین، وضعیت مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای و شاخص‌های مربوطه بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد (جدول ۲) به صورت کلی شاخص‌های تشکیل دهنده میزان مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر در وضعیت مناسبی قرار ندارند و به عبارتی براساس نتایج جدول ۳ می‌توان عنوان کرد که سطح مشارکت افراد مورد مطالعه در زمینه شاخص‌های مورد نظر پایین‌تر از متوسط بوده که این مورد براساس منفی بودن و معنی‌داری t بدست آمده قابل مشاهده است. همچنین، نتایج کلی بدست آمده در زمینه میزان مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر ایلام نشان داد، میزان مشارکت ۶۷/۴ درصد شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شوراهای و سطوح کم و بسیار کم قرار گرفته است. دقت در مقادیر این درصدها از میزان مشارکت نامناسب شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای حکایت دارد. برای ارائه یک قضاوت کلی در خصوص مبحث مورد بررسی، از آزمون تی-تک‌نمونه‌ای (با در نظر گرفتن عدد ۳ به عنوان مبنای آزمون) استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد (جدول ۳) میانگین محاسبه شده با مقدار ۲/۲، به صورت معناداری ($t = -13/37$ ، $\text{sig} = 0/000$) از میانگین مبنا پایین‌تر است. منفی شدن دیگر آماره‌های آزمون نیز، موید این مطلب است که میانگین محاسبه شده از حد مبنا پایین‌تر است. در مجموع می‌توان چنین عنوان کرد که وضعیت مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای در شرایط نامناسبی قرار دارد.

جدول ۲- توزیع درصد فراوانی وضعیت شاخص‌ها و میزان مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر

	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
تصویب	۱۳/۸	۳۷/۳	۳۳/۸	۱۲/۵	۲/۵	۲/۵۲	۰/۹۶۳	۰/۳۸۲
نظارت	۲۶/۸	۳۵/۸	۲۵/۶	۶/۵	۵/۳	۲/۲۷	۱/۰۸	۰/۴۷۵
اجرا	۲۴/۸	۳۳/۸	۲۴/۸	۷/۳	۹/۳	۲/۴۲	۱/۲	۰/۴۹۵
همکاری	۳۳/۶	۲۷/۳	۳۲/۱	۳	۴	۲/۱۶	۱/۰۵	۰/۴۸۶
کل	۳۱/۳	۳۶/۱	۱۹/۳	۷/۳	۶	۲/۲	۱/۱۳	۰/۵۱۳

جدول ۳- وضعیت شاخص‌های مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مبنای آزمون = ۳						
شاخص‌ها	t	درجه آزادی	معنی‌داری	میانگین	اختلاف از میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد
						حد پایین حد بالا
تصویب	-۹/۸۲	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۵۲	-۰/۴۷۳	-۰/۵۶۸ -۰/۳۷۸
نظارت	-۱۳/۲۹	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۲۷	-۰/۷۲۴	-۰/۸۳۱ -۰/۶۱۷
اجرا	-۹/۵۷	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۴۲	-۰/۵۷۶	-۰/۶۹۴ -۰/۴۵۸
همکاری	-۱۵/۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۱۶	-۰/۸۳۴	-۰/۹۳۸ -۰/۷۳
کل	-۱۳/۳۷۹	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۲	-۰/۸۳۴	-۰/۹۳۸ -۰/۷۳

سنجش میزان تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر

نتایج بررسی وضعیت تمایل به مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای اسلامی در شهر ایلام و شاخص‌های تشکیل دهنده نشان می‌دهد (جدول ۴) که میزان تمایل افراد مورد مطالعه در زمینه شاخص‌های تصویب (میانگین = $3/49$ و انحراف معیار = $0/838$)، همکاری (میانگین = $3/44$ و انحراف معیار = $0/905$)، اجرا (میانگین = $3/36$ و انحراف معیار = $1/05$) و نظارت (میانگین = $3/14$ و انحراف معیار = $0/906$) در وضعیت مناسبی قرار دارد. این وضعیت در جدول ۵ نیز قابل مشاهده است. همان‌طور که در جدول ۵ نشان داده شده است، t بدست آمده برای شاخص‌های مورد نظر مثبت و معنی‌دار بوده و بر این اساس می‌توان گفت که میزان تمایل افراد مورد نظر برای مشارکت در شاخص‌های تصمیم‌سازی شورای اسلامی شهر ایلام بالاتر از میانه نظری یا متوسط است. همچنین، نتایج بررسی کلی میزان تمایل به مشارکت در فرایند تصمیم‌سازی در شوراهای اسلامی شهر در بین افراد مورد مطالعه نشان داد، $25/6$ درصد شهروندان دارای تمایلی در سطح خیلی کم و کم به مشارکت در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر هستند. $33/6$ درصد در سطح متوسط و $40/9$ درصد نیز دارای تمایلی در سطوح زیاد و خیلی زیاد بوده‌اند. در ارتباط با وضعیت کلی میزان تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر، نتایج نشان می‌دهد (جدول ۵) میانگین محاسبه شده با مقدار $3/17$ ، به صورت معناداری ($t = 3/54$ ، $sig = 0/000$) بیشتر از میانگین مبنا بوده است. در مجموع می‌توان چنین عنوان کرد که علی‌رغم میزان مشارکت پایین شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر ایلام، آن‌ها تمایل قابل توجهی به مشارکت در فرایند تصمیم‌سازی‌ها را دارند. به طور یقین می‌توان چنین عنوان کرد که مشارکت ضعیف شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی ناشی از موانعی است که فرایند مشارکت شهروندان را به چالش کشانده‌اند. از این رو شناسایی موانع مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر، امری ضروری و منطقی است که در بخش بعدی به آن پرداخته شده است.

جدول ۴- توزیع درصد فراوانی شاخص‌ها و وضعیت کلی میزان تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر

	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
تصویب	۱	۱۰/۳	۳۵/۸	۴۳/۶	۹/۳	۳/۴۹۸	۰/۸۳۸	۰/۲۳۹
نظارت	۱۲/۳	۳۶/۶	۳۶/۸	۱۳/۳	۱	۳/۱۴	۰/۹۰۶	۰/۲۸۸
اجرا	۳/۳	۱۹/۵	۲۹/۶	۳۳/۱	۱۴/۵	۳/۳۶	۱/۰۵	۰/۳۱۲
همکاری	۱/۳	۱۳/۵	۳۵/۸	۳۸/۱	۱۱/۳	۳/۴۴	۰/۹۰۵	۰/۲۶۳
کل	۴/۳	۲۱/۳	۳۳/۶	۳۴/۶	۶/۳	۳/۱۷	۰/۹۷۵	۰/۳۰۷

جدول ۵- وضعیت شاخص‌های میزان تمایل به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شورای اسلامی شهر با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مبنای آزمون = ۳						
شاخص‌ها	t	درجه آزادی	معنی‌داری	میانگین	اختلاف از میانگین	فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد
						حد پایین حد بالا
تصویب	۱۱/۸۸	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۴۹	۰/۴۹۸	۰/۴۱۶ ۰/۵۸۱
نظارت	۵/۱	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۱۴	۰/۱۴	۰/۳۶۹ ۰/۵۴۷
اجرا	۶/۸۴	۳/۳۸	۰/۰۰۰	۳/۳۶	۰/۳۶	۰/۲۵۷ ۰/۴۶۴

همکاری	۹/۸۳	۳۸۳	۰/۰۰۰	۳/۴۴	۰/۴۴۶	۰/۳۵۷	۰/۵۳۵
کل	۳/۵۴	۳/۳۸	۰/۰۰۰	۳/۱۷	۰/۱۷۲	۰/۰۷۶	۰/۲۶۹

شناسایی مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر

در این پژوهش با استفاده از تحلیل عاملی از نوع اکتشافی به بررسی و شناسایی مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام پرداخته شده است. به عبارتی با استفاده از این روش موانع موجود را می‌توان در چند عامل مشاهده نشده مورد بررسی قرار داد. نتایج اولیه مرتبط با مدل مورد نظر نشان داد که داده‌های بدست آمده جهت استفاده در تحلیل عاملی مناسب می‌باشد. به عبارتی دیگر، به نتایج بدست آمده از طریق تحلیل عاملی می‌توان اعتماد نمود ($KMO = ۰/۷۷۱$ ، $KMO = ۶۵۸۸/۵۴$ = test Bartlett's, $sig = ۰/۰۰۰$). یکی از مواردی که در مدل تحلیل عاملی برای مشخص شدن تعداد عامل‌های ورودی در مدل استفاده می‌شود، مقدار ویژه است. به عبارتی عواملی قابل بررسی هستند که دارای مقدار ویژه‌ای مساوی یا بیشتر از ۱ باشند. براین اساس، همان‌طور که در جدول ۶ قابل مشاهده است، پنج عامل که در دل متغیرهای مورد بررسی پنهان شده‌اند، به عنوان مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام قابل شناسایی و معرفی هستند. این عوامل پنهان به صورت کلی توانایی تبیین حدود ۸۰ درصد از واریانس‌ها را دارند. همچنین براساس نتایج بدست آمده عامل اول دارای بیشترین مقدار واریانس (۲۰/۴ درصد) و عامل پنجم با درصد واریانس ۱۱/۷۳، دارای کمترین میزان تبیین واریانس بودند.

جدول ۶- عامل‌های استخراج شده در خصوص موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی

عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد تجمعی واریانس
اول	۳/۸۷۹	۲۰/۴۱۷	۲۰/۴۱۷
دوم	۳/۷۲	۱۹/۵۷۷	۳۹/۹۹۴
سوم	۳/۱۹۱	۱۶/۷۹۳	۵۶/۷۸۷
چهارم	۲/۲۳	۱۱/۷۳۸	۶۸/۵۲۵
پنجم	۱/۱۱۶	۱۱/۱۳۷	۷۹/۶۶۲

در ادامه متناسب با متغیرهای قرار گرفته در هر یک از عوامل، عامل‌های شناسایی شده نام‌گذاری شده‌اند. لازم به ذکر است در پژوهش حاضر برای چرخش عامل‌ها از روش وریماکس استفاده شده است. در این مرحله متغیرهایی که بار عاملی آن‌ها بزرگ‌تر از ۰/۵۰ بوده است، معنی‌دار فرض شده‌اند (جدول ۷).

عامل اول: براساس نتایج نشان داده شده در جدول ۷ مشاهده می‌شود که متغیرهای اعتقاد ضعیف شوراهای مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی، ارتباط و تعامل ضعیف میان شوراهای و شهروندان، دشواری دسترسی به شوراهای به دلیل برگزاری جلسات مکرر، عدم توجه به بازخورد مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌ها، محدود بودن راه‌های ارتباط شهروندان با شوراهای و عدم دخالت دادن نظرات شهروندان در تصمیم‌سازی‌ها به بهانه محدودیت بودجه در عامل اول وارد شده و مجموعاً حدود ۲۰ درصد واریانس مرتبط با موانع مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی در شوراهای اسلامی شهر مورد مطالعه تبیین کند. به صورت کلی، براساس متغیرهای بارگذاری شده در این عامل، می‌توان آن را "شهروندمحور نبودن شوراهای" نام نهاد.

عامل دوم: براساس نتایج جدول ۷، پنج متغیر درک ضعیف شوراهای از اهمیت مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌ها، سهل‌گیری در معیارهای کاندیداتوری شوراهای شهر، تخصص پایین شوراهای، تکیه بیش از حد شوراهای به برنامه‌های پیش‌بینی شده توسط مهندسين مشاور و اعتقاد شوراهای به غیرکارشناسی بودن نظرات شهروندان با تبیین ۱۹/۵۷۷ درصد از واریانس موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام، در عامل دوم بارگذاری شده‌اند. دقت در ماهیت متغیرهای فوق، تداعی کننده ضعف‌های متعددی در خصوص شوراهای اسلامی شهر است لذا، عامل دوم "ضعف بنیان علمی - تخصصی شوراهای" نام‌گذاری شد.

عامل سوم: نگاه از بالا به پایین در تصمیم‌گیری‌ها، نظارت ضعیف دستگاه‌های قضایی بر عملکردها و تعهدات شوراهای و قوانین و مقررات دست و پاگیر جهت مشارکت شهروندان، متغیرهایی می‌باشند که توانسته‌اند حدود ۱۷ درصد از مجموع واریانس کل در مدل مورد نظر را

تبیین و در عامل سوم وارد شده‌اند. لذا، براساس این متغیرهای وارد شده و مفهوم آنها، عامل سوم را می‌توان گفت که در زمینه مشکلات مرتبط به قوانین بوده و آن را "تنگناهای قوانین و مقررات و نظارتی" نام نهاد.

عامل چهارم: همان‌طور که نشان داده شده است (جدول ۷) سه متغیر اعتقاد شوراهای به محرمانه بودن تصمیم‌سازی‌ها، اعتقاد شهروندان به مخفی‌کاری شوراهای در تصمیم‌سازی‌ها و اعتماد پایین شهروندان به شوراهای در عامل چهارم، با درصد تبیین حدود ۱۲، بارگذار شده‌اند. با بررسی متغیرهای بارگذاری شده در این عامل، می‌توان گفت که این متغیرهای مرتبط با مولفه‌های اجتماعی شکل گرفته در جامعه بوده دچار ضعف شده‌اند. به عبارتی دیگر، در مجموع این عامل را می‌توان "ضعف سرمایه اجتماعی" نام نهاد.

عامل پنجم: همان‌طور که مشاهده می‌شود (جدول ۷) دو متغیر عدم آگاهی شهروندان از حقوق و تکالیف شهروندی و جدیت و پیگیری پایین شهروندان برای مشارکت در تصمیم‌سازی، که در مجموع حدود ۱۱ درصد از مجموع واریانس کل را تشکیل داده و در عامل پنجم وارد شده و براساس متغیرها وارد شده می‌توان آن را عامل "کم‌اعتنایی شهروندان" نام‌گذاری شد.

جدول ۷- نام‌گذاری عامل‌ها، ضرایب عاملی دوران یافته موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای

عامل	متغیر	بارعاملی
شهروندمحور نبودن شوراهای	اعتقاد ضعیف شوراهای به مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی	۰/۹۱۷
	ارتباط و تعامل ضعیف میان شوراهای و شهروندان	۰/۹۲۲
	دشواری دسترسی به شوراهای به دلیل برگزاری جلسات مکرر	۰/۹۲۰
	عدم توجه به بازخورد مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌ها	۰/۸۸۱
	محدود بودن راه‌های ارتباط شهروندان با شوراهای	۰/۸۱۸
	عدم دخالت دادن نظرات شهروندان در تصمیم‌سازی‌ها به بهانه محدودیت بودجه	۰/۹۳۹
ضعف بنیان علمی - تخصصی شوراهای	درک ضعیف شوراهای از اهمیت مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی‌ها	۰/۸۶۱
	سهل‌گیری در معیارهای کاندیداتوری شوراهای شهر	۰/۸۵۸
	تخصیص پایین شوراهای	۰/۸۸۷
	تکیه بیش از حد شوراهای به برنامه‌های پیش‌بینی شده توسط مهندسين مشاور	۰/۸۷۳
	اعتقاد شوراهای به غیرکارشناسی بودن نظرات شهروندان	۰/۶۸۶
محدودیت‌های قوانین و مقررات و نظارتی	نگاه از بالا به پایین در تصمیم‌گیری‌ها	۰/۵۳۶
	نظارت ضعیف دستگاه‌های قضایی بر عملکردها و تعهدات شوراهای	۰/۶۸۹
	قوانین و مقررات دست و پاگیر جهت مشارکت شهروندان	۰/۸۹۴
	اعتقاد شوراهای به محرمانه بودن تصمیم‌سازی‌ها	۰/۹۲۲
ضعف سرمایه اجتماعی	اعتقاد شهروندان به مخفی‌کاری شوراهای در تصمیم‌سازی‌ها	۰/۸۹۵
	اعتماد پایین شهروندان به شوراهای	۰/۹۰۴
کم‌اعتنایی شهروندان	عدم آگاهی شهروندان از حقوق و تکالیف شهروندی	۰/۵۲۱
	جدیت و پیگیری پایین شهروندان برای مشارکت در تصمیم‌سازی	۰/۷۸۴

با توجه به نتایج حاصل شده مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: شهروندمحور نبودن شوراهای، ضعف بنیان علمی - تخصصی شوراهای، محدودیت‌های قوانین و مقررات و نظارتی، ضعف سرمایه اجتماعی و کم‌اعتنایی شهروندان.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

با توجه به اینکه هدف نهایی توسعه پایدار شهری تأمین نیازها و خواسته‌های شهروندان و به نوعی رفاه همه‌جانبه پایدار شهروندان در فضاهای شهری است، مشارکت شهروندان در اداره و مدیریت شهرها می‌تواند اقدامی کلیدی در راستای دستیابی به توسعه پایدار شهری باشد. در میان ابعاد مختلف مشارکت شهروندان در اداره و مدیریت شهرها، مشارکت آن‌ها در فرایند تصمیم‌سازی‌های صورت گرفته توسط شوراهای می‌تواند در تحقق حقوق شهروندی تأثیر بسزایی داشته باشد. از این رو هدف کلی پژوهش حاضر بررسی وضعیت مشارکت و تمایل به مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهرها و همچنین شناسایی مهم‌ترین موانع مشارکت شهروندان در فرایند مذکور است که به صورت مطالعه موردی در شهر ایلام انجام گرفته است. نتایج پژوهش نشان داد وضعیت و سطح مشارکت شهروندان

در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای محدود مطالعاتی با میانگین مد نظر فاصله قابل توجهی دارد و در سطح بسیار ضعیفی قرار دارد. نتیجه حاصل شده با نتایج پژوهش حبیب‌نژاد و عامری (۲۰۱۹) همسو می‌باشد. این در حالی بوده است که شهروندان تمایل قابل توجهی را به مشارکت در فرایند تصمیم‌سازی‌ها داشته‌اند. این بخش از نتایج نیز با مطالعه سرورزاده و همکاران (۲۰۱۷) همسو می‌باشد. در مجموع یافته‌های حاصل شده از یک طرف نشانگر مشارکت دادن ضعیف شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌ها از سوی شوراهای و برعکس تمایلات شوراهای از طرف دیگر علاقه‌مندی شهروندان به شرکت در فرایند تصمیم‌سازی‌ها را نشان می‌دهد و به نوعی نشانگر تضاد میان تمایلات شوراهای و شهروندان در خصوص شرکت در فرایند تصمیم‌سازی‌ها است. بررسی چرایی مشارکت ضعیف شهروندان در تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام را می‌توان در سوال زیر جستجو کرد: مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام کدامند؟ در این خصوص نتایج نشان داد شهروندمحور نبودن شوراهای، ضعف بنیان علمی - تخصصی شوراهای، محدودیت‌های قوانین و مقررات و نظارتی، ضعف سرمایه اجتماعی و کم‌اعتنایی شهروندان، به ترتیب مهم‌ترین موانع جلب مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی‌های شوراهای اسلامی شهر ایلام هستند. نتیجه حال شده با مطالعه موسایی و رضوی آل‌هاشم (۲۰۱۱) همسو می‌باشد. با توجه به نتایج حاصل شده (مشارکت پایین شهروندان در تصمیم‌سازی شوراهای اسلامی علی‌رغم تمایل قابل توجه شهروندان به مشارکت در فرایند مذکور و همچنین شناسایی موانع جلب مشارکت شهروندان)، راهکارهای عملیاتی برای ارتقای سطح مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی شوراهای اسلامی محدوده مطالعاتی عبارت‌اند از: بازنگری در قوانین و مقررات نامزدهای شورای اسلامی شهر و در نظر گرفتن فیلترینگ تخصصی مدیریت شهری برای نامزدها، ملزم ساختن شوراهای اسلامی شهر به توجه به نظرات شهروندان، در نظر گرفتن سیاست‌های تشویقی و حتی تنبیهی برای اعضای شورای اسلامی شهر، توجیه شوراهای اسلامی شهر در خصوص اهمیت مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌سازی، نظارت دقیق‌تر نهادهای نظارتی بر عملکرد شوراهای، شفاف‌سازی برنامه‌های و سیاست‌های اتخاذ شده، آگاه‌سازی شهروندان در خصوص وظایف و حقوق شهروندی و ...

ملاحظات اخلاقی:

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان تأمین شد.

تعارض منافع: بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- 1- Alizadeh, K., Razavinejad, M., & Radfar, M. (2013). Investigating the role and participation of people in administrating urban affairs (A case study of zone 10 Mashhad). *Urban Structure and Function Studies*, 1(1), 61-87. [in Persian]
- 2- Amini, Y., & Amini, M. (2017). Investigation on Influential Social and Economic Factors on Citizen's Participation in Urban Affairs Related to Municipality. *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 11(2), 179-198. doi: 10.22055/qjdsd.2017.12688 [in Persian]
- 3- Aristeidou, M., Scanlon, E and Sharples, M (2017). Profiles of engagement in online communities of citizen science participation. *Computers in Human Behavior*, 74, pp: 246-256. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.04.044>
- 4- Arvin, M., Farhadikhah, H., & Pourahmad A. (2017). Investigation predisposing indicator's citizen participation in urban affairs (Case study: Region 9 of Tehran). *Arid Regions Geographic Studies*, 8 (29): 33-51. [in Persian]
- 5- Boudjelida, A., Mellouli, S and Lee, J (2016), Electronic Citizens Participation: Systematic Review, Conference: 9th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance, March 2016.
- 6- Bozarjemehri, K., Hossini Kahnoji, S. R., & Hosseini, N. (2020). Analysis of factors affecting the participation of citizens in the government of cities (case study: eight areas of Ahvaz). *Geographical Planning of Space*, 9(34), 37-52. doi: 10.30488/gps.2020.91917 [in Persian]
- 7- Duzi, B., Osman, R., Lehejcek, J., Novakova, E., Taraba, P and Trojan, J (2019). Exploring citizen science in post-socialist space: Uncovering its hidden character in the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports* 27(4):241-253. DOI:10.2478/mgr-2019-0019

- 8- Ekman, J and Amna, E (2012). Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs* 22(3), 283-300. DOI:10.2478/s13374-012-0024-1
- 9- Fox, O., & Stoett, P. (2016). Citizen participation in the UN Sustainable Development Goals consultation process: Toward global democratic governance? *Global Governance: A Review of Multilateralism and International Organizations*, 22(4), 555-574. DOI:10.1163/19426720-02204007
- 10- Galani-Moutafi, V. (2013). Rural space (re)produced e Practices, performances and visions, A case study from an Aegean island. *Journal of Rural Studies*, 32, 103-113. DOI:10.1016/j.jrurstud.2013.04.007
- 11- Ghadermarzi, H., Jamini, D., Jamshidi, A., & Cheraghi, R. (2013). Analysis of spatial inequality in rural areas based on the housing indicators of rural of Kermanshah Province. *Economy of space and Rural Development*, 2(3), 93-113. <http://serd.khu.ac.ir/article-1-1579-en.html> [in Persian]
- 12- Habibnezhad, A., & Ameri, Z. (2019). The Role of Public Participation in Enacting Municipal Regulation: A Comparative Study of Western and Iranian Laws. *Comparative Study on Islamic & Western Law*, 6(3), 1-28. doi: 10.22091/csiw.2019.4478.1586 [in Persian]
- 13- Hosseini, S A., Aflaki, A. (2023). Investigation of Effective Factors on Citizen participations in reviving the Urban Worn-out Textures (Case study: Maliki neighborhood of Noorabad Mamasani city). *Journal of Research and Urban Planning*, 14(53), 169-186 DOI: 10.30495/JUPM.2021.28386.3925. [in Persian]
- 14- Hosseinzadeh, A. H., Eider, N., & Abbasi, E. (2013). Investigating factors affecting citizenship participation among the citizens of Khorramabad city. *Urban Sociological Studies*, 2(2), 59-82. [in Persian]
- 15- Huerta-Vergara, A. R., & Escolero, O. (2024). The role of citizen participation in advancing sustainable water solutions: The Mexico City case study. *Sustainable Cities and Society*, 101, 105104. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2023.105104>
- 16- Jahanbani, M., Ahmadi, M., & Behzadfar, M. (2021). Identifying and prioritizing factors influencing the strengthening of collective participation in the implementation of urban development plans (case study: Tehran metropolis). *Scientific and Research Quarterly of New Approaches in Human Geography*, 13(3), 477-504. 20.1001.1.66972251.1400.13.3.1.4 [in Persian]
- 17- Jamali Haji Hassan Sofla, E. and Nematollahi Bonab, S.D. (2021) Investigating and evaluating the role of citizens and their social participation in achieving sustainable urban development goals. (case study: Tabriz city), *Journal Urban Environmental Policy*, 1(1), PP 95-112. DOR: 20.1001.1.27833496.1400.1.1.16.4 [in Persian]
- 18- Jamini, D., shamsoddini, A., & Jamshidi, A. (2023). Citizen participation in urban management and identifying its economic and social determinants, *Ilam. Motaleate Shahri*, 12(45), 19-30. doi: 10.34785/J011.2022.007. [in Persian]
- 19- Kummitha, R.K.R. (2019). Smart cities and entrepreneurship: An agenda for future research. *Technological Forecasting & Social Change*, 149, 1-10. DOI:10.1016/j.techfore.2019.119763.
- 20- Mirhosseini, H., Heidarabadi, A., & farzaneh, S. (2022). Investigating the role of social capital on citizen participation in the reconstruction of dilapidated urban fabric (Case study of Gorgan and Gonbad cities). *Journal of Research and Urban Planning*, 12(44), 1-18. doi: 10.30495/jupm.2022.25094.4039
- 21- Mohammadi, S.H., Sharifah Norazizan, S and Nikkhah, H.A (2018). Conflicting perceptions on participation between citizens and members of local government. *Qual Quant*, 52, 1761–1778. doi.org/10.1007/s11135-017-0565-9.
- 22- Moradi, G. (2014). The Construction and Validation of the construct “Urban participation”: Case of Study: City of Kermanshah. *Urban Sociological Studies*, 4(11), 149-180. [in Persian]
- 23- Musai M, Razavi Alhashem B. (2011). SWOT Analysis of Citizens’ Participation in Civic Affairs in Tehran. *Social Welfare Quarterly*, 11(41), 123-152. [in Persian]
- 24- Naranjo-Zolotov, M., Oliveira, T., Cruz-Jesus, F., Martins, J., Gonçalves, R., Branco, F and Xavier, N (2019). Examining social capital and individual motivators to explain the adoption of online citizen participation. *Future Generation Computer Systems*, 92, 302–311. <https://doi.org/10.1016/j.future.2018.09.044>.

- 25-Qadrjani, R and Qaitrani, N (2012). investigation of ways to promote public participation in the improvement and renovation of dilapidated houses (case study: Golan neighborhood in Hamedan city). *Haft Hesar Journal of Environmental Studies*, 1(2), 83-75. [in Persian]
- 26-Rezaei, R., Asiyabani, Z. (2019). Assessment of quality of life and its impact on citizen participation in urban affairs case study of Neyriz city. *Geography*, 16(58), 141-156. [in Persian]
- 27-Salahi Amiri & Mohammad, S. (2010). Study and pathology of inconvenience of the Islamic city council and municipality's relations: the case study of the Islamic city council and municipality of Tehran. *Urban Management Studies*, 2(2), 21-42. [in Persian]
- 28-Sarvarzadeh, S.K., Sza, I and Foroozan, A (2014). Evaluating Citizens' Participation in the Urban Heritage Conservation of Historic Area of Shiraz. *Asian Conference on Environment-Behaviour Studies* Chung-Ang University, Seoul, S. Korea, 25-27 August 2014.
- 29-Seydaei, E., Ghanbari, Y., Jamini, D., & Boshagh, M. (2013). Measuring the Agricultural Sustainability in Rural Areas-A Case Study: Rural Areas of Central District of Ravansar Township. *Geography and Environmental Sustainability*, 3(1), 87-106. https://ges.razi.ac.ir/article_208.html?lang=en [in Persian]
- 30-Shakiba Moghadam, M. (2009). Administration of local and municipal organizations, second edition, Tehran, Mir Publications. [in Persian]
- 31-Sharepour, M., & Hojjati, H. (2018). Analysis of social factors affecting citizenship participation: empirical evaluation of social capital theory. *Urban Sociological Studies*, 8(28), 1-32. Doi: 10.22059/JURBANGEO.2021.315699.1425 [in Persian]
- 32-Shiani, M; Razavi Al-Hashem, B and Delpasand, K (2012). investigation of social factors affecting citizens' participation in the management of Tehran's urban affairs. *Urban sociological studies*, 2(4), 215-240. [in Persian]
- 33-Stevenson, C., Dixon, J., Hopkins, N and Luyt, R (2015). The Social Psychology of Citizenship, Participation and Social Exclusion: Introduction to the Special Thematic Section. *Journal of Social and Political Psychology*, 3(2), 1–19. <https://doi.org/10.5964/jspp.v3i2.579>.
- 34-Sydaii, S.E., Jamini, D., & Jamshidi, A. (2014). An analysis on the status of health-therapeutic indexes in the provinces of Kermanshah using TOPSIS, AHP and cluster analysis models. *Spatial Planning*, 4(1), 43-64. https://sppl.ui.ac.ir/article_15984.html?lang=en [in Persian]
- 35-Taghvaei, M., Babanasab, R., & Moosavi, Ch. (2010). An Analysis of Assessment of Effective Factors on Citizen's Participation in Civic Management: Case Study of District 4 of Tabriz. *Journal Urban - Regional Studies and Research*, 1(2), 19-36. [in Persian]
- 36-Turrini, T., Dörler, D., Richter, R., Heigl, F and Bonn, A. (2018). The threefold potential of environmental citizen science - Generating knowledge, creating learning opportunities and enabling civic participation. *Biological Conservation*, 225, 176–186. DOI:10.1016/j.biocon.2018.03.024.
- 37-United Nations. (2009). The Millennium Development Goals Report 2009. New York: United Nations.
- 38-Yaghfoori, H., & Rafieyan, S. (2015). A Study of the Function of Urban Management Regarding the Participation of Citizens in Urban Affairs: The Case of Fasa. *Journal of Urban - Regional Studies and Research*, 7(27), 81-100. [in Persian]
- 39-Yaghfoori, H., Aghaei, V., Moazzeni, M., & Badali, A. (2017). The role of management indicators and social capital in promoting citizen's participation in urban affairs (Case Study: Parsabad City). *Regional Planning*, 7(27), 133-146. 20.1001.1.22516735.1396.7.27.10.7 [in Persian]
- 40-Yaghfoori, H., Hadiyani, Z., & Rafieyan, S. (2014). Review the Potential and Capabilities of Citizens' Participation in Urban Affairs Case study: Fasa township. *Geography and Development*, 12(34), 83-98. 10.22111/GDIJ.2014.1434 [in Persian]
- 41-Yang, F., Yao, S., & Li, Y. (2023). Solidarity mobilization and citizen participation effectiveness in urban area: The case of community recycling program. *Cities*, 143, 104623. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104623>.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی